

THE TWO - SIDED MEDAL OF BODY LANGUAGE: UNDERSTANDINGS AND MISUNDERSTANDINGS BETWEEN ALBANIANS AND FOREIGNERS MEDALJA DYFAQËSHE E GJUHËS SË GJESTEVE: KUPTIME DHE MOSKUPTIME NDËRMJET SHQIPTARËVE DHE TË HUAJVE

AIDA GJINALI, ANASTASI PRODANI, I. LEAL VALLADARES, JEAN NICOLAS VIAL
Departamenti i Gjuhës Italiane, Departamenti i Gjuhës Spanjolle, Departamenti i Gjuhës Frënge,
Fakultetit të Gjuhëve të Huaja, Universiteti i Tiranës, Tiranë, SHQIPËRI
Email: aidagjinali@yahoo.it

AKTET IV, 4: 633 - 639, 2011

PERMBLEDHJE

Komunikimi verbal është dhe mbetet një nga format më të përhapura të komunikimit njerëzor. Por ajo ç'ka qeniet njerëzore dhe jo vetëm ato, janë të afta të bëjnë është dhe komunikimi jo verbal. Ky komunikim është i shumëllojshëm dhe përfshin tërë qenien tonë fizike. Ky aspekt ka rëndësinë e tij, sidomos në kuadrin e heqjes së barrierave të komunikimit ndërmjet popujve. Ne do të prezantojmë në këtë punim një shumësi gjestesh, që në vende të ndryshme të botës kanë kuptime të njëjta ose të ndryshme. Ky studim do të jetë me interes për të gjithë mësuesit shqiptarë të gjuhëve të huaja, të cilët, duke ua përcjellë këto njohuri nxënësve, në kuadrin e një informacioni dhe të një formimi kulturor, do të arrijnë të ulin sa më shumë barrierat e komunikimit global.

Fjalë çelës: gjuha e gjesteve, komunikim global, informacion, kulturë.

SUMMARY

Verbal communication is and there remains one of the most widely spread forms of human communication. Another form of communication is the non-verbal communication that can be done not only by human beings. This communication is diverse and includes all our physical being. This aspect carries its own importance especially in the context of removing the barriers of communication between peoples. In this work we will present a plurality of gestures bearing similar or different meanings in different countries. This study will be of interest to all Albanian teachers of foreign languages that by conveying these knowledge to the students, in the context of imparting information and cultural formation, will manage to reduce as much as possible the barriers of global communication.

Key words: gesture language, global communication, information, culture.

HYRJE

Ky punim është një kërkim i mëtejshëm për të kuptuar veten dhe botën përreth, për të njohur dhe mirëkuptuar pa paragjykuar kulturën dhe sjelljen e kombeve të tjera, me qëllim uljen e barrierave të komunikimit ndërkulturor. Dhe kjo mund të bëhet e mundur edhe me anë të njohjes dhe studimit të një gjuhe sa të lashtë, aq dhe, shpesh të panjohur, që është ajo e gjuhës së gjesteve. Ky është dhe qëllimi ynë kryesor:

njohja, interpretimi dhe mësimi i kësaj forme komunikimi.

Rëndësia e këtij punimi qëndron në faktin që sjell risi në njohjen e gjuhës së gjesteve të katër kombeve të ndryshme, interpretimin dhe përqasjen ndërmjet tyre. Gjithashtu ofron mundësi të përdorimit të këtij materiali për mësuesit e gjuhëve të huaja, me qëllim realizimin e një prej objektivave themelore në mësimin e një gjuhe të huaj që është: kulturizimi.

MATERIALET DHE METODAT

Materialet bazë janë fotografitë e gjeleve të ndryshme sipas kategorive të përcaktuara më poshtë, realizimi i tyre.

Metoda konsiston në mbledhjen e materialit, klasifikimit të tij, kategorizimit dhe më pas ajo e përfaqëson, interpretimit, diferencimit të gjeleve. Vihohet më tej me nxjerrjen e karakteristikave përkatëse dhe mesazhin që ato përcjellin duke vënë në pah përkimet apo jo ndërmjet gjeleve për çdo komb.

1. Komunikimi gjestual

Të komunikosh do të thotë t'i bësh të tjerët pjesëmarrës të mendimeve personale nëpërmjet përcjelljes së një mesazhi, i cili një ide e përkthen në një shumësi shenjash. Një nga karakteristikat thelbësore që dallon njeriun si qenie njerëzore nga kafshët është padyshim aftësia e tij për të komunikuar oralisht. Sigurisht që ky punim nuk do të ketë si qëllim trajtimin e komunikimit oral jo se nuk ka vend për studime të mëtejshme por ne kemi parë më me interes një formë tjetër të komunikimit që është ai gjestual.

Komunikimi gjestual, në pamje të parë duket si diçka e vetvetishme të cilën njeriu e përdor në mënyrë të pakontrolluar dhe sikur ajo të ketë lindur me vetë qenien njerëzore. Është më se e ditur dhe e qartë që ky lloj komunikimi është shumë më i hershëm, madje ka teori që mbështesin hipotezën se komunikimi oral ka rrjedhur nga ai gjestual, ndaj dhe si i tillë ai është pjesë e strukturave konjitive të njeriut. Sipas një studimi të kryer në Yerkes National Primate Research Center të Atlanta-s tek primatët mbi përdorimin e gjeleve, u vu re që "gjestet e përdorura në situata të ndryshme mbështeteshin kryesisht në përdorimin e dorës së djathtë për komunikim, pra dominonte hemisfera e majtë, ashtu siç ndodh edhe në komunikimin tek njerëzit" (2). Format e komunikimit kanë qenë fillimisht të tipit gjestual, të cilat gradualisht gjatë vijimit të zhvillimit filogjenetik janë gjeneruar në artikulacione të gjuhës së folur (3). Por, pavarësisht vjetërsisë apo domosdoshmërisë së njeriut për ta përdorur atë, ky lloj komunikimi ka nevojë të mësohet ashtu si

dhe komunikimi oral. Njeriu e mëson këtë lloj komunikimi në komunitetin ku ai bën pjesë dhe e përdor atë sipas normave që janë vendosur arbitrarisht nga vetë ky komunitet, i cili i bashkëndon ato.

2. Kur përdoret komunikimi gjestual?

Komunikimi gjestual është i domosdoshëm dhe mjaft i nevojshëm sidomos në situata të veçanta:

- kur njeriu nuk ka mundësi të përdorë komunikimin oral;
- kur krahas komunikimit oral është i nevojshëm dhe shpjegimi gjestual;
- kur komunikimi oral ka nevojë të përforcohet nga komunikimi gjestual;
- kur komunikimi gjestual është shumë më shprehës se ai oral;
- kur ngjyrimi që i jep gjesti është shumë më domethënës se fjalët;
- kur nuk kemi nevojë për fjalë pasi gjesti e eliminon atë totalisht, apo kur fjala do të ishte shumë më e varfër se vetë gjesti.

Gjestet kanë paraqitur, paraqesin dhe do të paraqesin një mjet të jashtëzakonshëm për të shprehur mendimin, emocionet, dëshirat, pasionet etj. Sipas A. Mehrabian (4) përdorimi i gjeleve zë pothuajse 55% të hapësirës së një mesazhi.

3. Cilat është semantika e gjestit të dorës OK?

Një shumësi gjestesh kanë përdorim të njëjtë pothuajse në të gjithë botën. Kështu buzëqeshja, lotët dhe përkëdheljet shprehin kudo gëzimin, hidhërimin dhe dashurinë e nuk mund të kenë një interpretim tjetër. Duket sikur ato kanë lindur me vetë njeriun. Por një shumësi tjetër gjestesh janë kontradiktore apo të panjohura, të cilat mund të çojnë në krijimin e situatave sa qesharake aq edhe të rrezikshme. Kështu, p.sh. gjesti i dorës, OK, është një gjest pozitiv në një pjesë të mirë të botës, ndërsa në vendet arabe ai është një gjest shumë ofendues dhe vulgar. Mosnjohja e tij mund të çojë në degjenerimin e një situatë komunikimi, kur të dyja palët nuk dinë se çfarë përfaqëson ai gjest për kombin tjetër.

Janë dy gjeleve në fakt në botën e politikës, që kanë shkaktuar dy gafat më të famshme: ajo e

Bush-it dhe e Klinton-it. Bushi me gishtin e madh të ngritur OK, po që në Manila, ai i korrespondon gishtit të mesit të ngritur lart, ndërsa Klinton, në Duma të Moskës bëri gjestin OK, por me gishtin e madh dhe tregues që formojnë një O, shenjë kjo që në vendet sllave domethënë “do t’ju.....” (5).

4. Tipologjia e gjesteve

Kështu gjuha e gjesteve varion nga kultura në kulturë dhe nga një vend në tjetrin, ashtu siç ndryshon dhe gjuha e folur. Gjestet mund të jenë të qëllimshme ose jo, kjo varet nga mënyra sesi i përdorim ne ato.

Ndarja, përcaktimi dhe tipologjia e gjesteve nuk është një detyrë e lehtë, pasi ashtu si dhe në gjuhën e folur, ku shumë fjalë vdesin dhe të tjera lindin përgjatë vijimit kohor, po ashtu edhe gjestet kanë një cikël jete, ku lindin dhe vdesin, por dhe lindin të tjera sërish, kjo pasi risitë që sjell koha kërkojnë lindjen e gjesteve të reja për të interpretuar fenomenet, konceptimet e reja. Për shembull në gjuhën politike (kështu shenja e dy gishtave lart V, që shpreh viktory apo fitore, ka hyrë në përdorim në vendin tonë pas viteve 90, apo zhdukja në pjesën më të madhe të përshëndetjes me grusht, rikthimi i përshëndetjes së mbretit Zog). Gjesti i nderimit të mbretit Zog nëse do bëhej me lëvizje do të tregonte ‘uri’ në Itali.

Ndërsa në gjuhën sportive (ekipi i Partizanit i mbiquajtur më vonë si Demat e kuq ka gjeneruar një simbol atë të brirëve të demave që përdoret nga tifozët). Por kjo e fundit në Itali (ku brirët janë simbol i djallit), nëse brirët mbahen lart do të thotë që të kanë tradhtuar, me brirë poshtë është një gjest supersticioz, që bëhet për të larguar të keqen, me brirë të drejtuar nga dikush apo nga diçka për t’i uruar një fatkeqësi. Pra, siç dhe mund të vëmë re vetëm një gjest mund të ketë interpretime të ndryshme në vende të ndryshme, por gjithashtu në kontekste të ndryshme dhe në pozicione të ndryshme ai mund të ketë një mori interpretimesh.

Në këtë punim do të përshkruhen gjestet e duarve të katër shteteve (Shqipëri, Itali, Spanjë dhe Francë) (6, 7, 8, 9). Kontakti i përditshëm që kemi duke qenë në një ambient ku fliten këto

katër gjuhë na bëri që të analizonim pikërisht gjestet tona pasi ndryshimet ndërmjet tyre, në disa, raste ishin të dukshme dhe në disa jo.

Gjestet e duarve që kemi marrë në shqyrtim janë ndarë sipas shpeshësisë së përdorimit që ato kanë në jetën e përditshme dhe sipas funksionit që ato kryejnë. Ato do të paraqiten me foto dhe të shoqëruara me shprehjet gjuhësore, nëse ka, dhe interpretimet përkatëse.

Klasifikimi është i tillë:

1. Raportet sociale

- a) Takimet
- b) Ndarjet
- c) Dashuria
- d) Qortimi
- e) Aprovimi, përgëzimi / urimi, ngushëllimi
- f) Kërcënimi

2. Ndjenjat dhe emocionet

- a) Gëzimi / kënaqësia
- b) Hidhërimi / dëshpërimi / shqetësimi
- c) Aprovimi
- d) Mërzia
- e) Frika
- f) Vlerësimi pozitiv / negativ / mesatar
- g) Pakënaqësia

3. Kërkesa, pyetje dhe përgjigje

- a) Kërkesa
- b) Përgjigje pozitive / negative indiferente / dyshuese

4. Karakteristikat /cilësitë

- a) Mençuria
- b) Budallallëku
- c) Kokëfortësia
- d) Dinakëria
- e) Fortësia
- f) Brishtësia

5. Veprime të ndryshme që përfshijnë folësin dhe bashkëfolësin

- a) Të afrosh
- b) Të largosh
- c) Të qetësosh

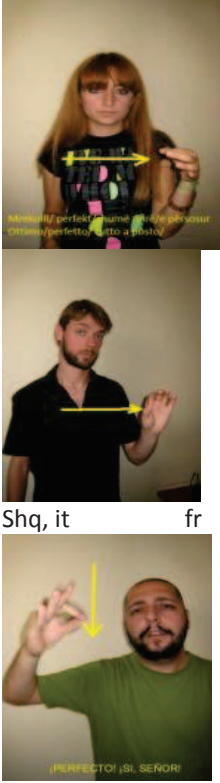
6. Supersticione

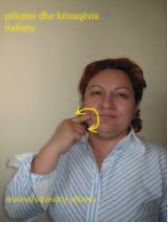

- a) T’i urosh vetes fat
- b) T’i largosh vetes fatkeqësinë

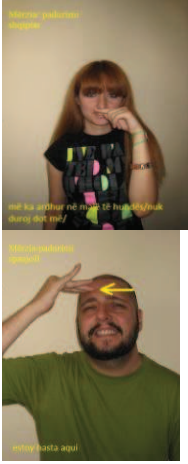
7. Materie

8. Nevoja fizike
9. Sharjet, talljet

Është e qartë që nuk mund të sjellim gjithë shumësinë e gjeve të klasifikuara si më sipër, por do sjellim disa prej tyre që i kemi konsideruar si më domethënës.

Gjesti	Si kryhet ai	Çfarë do të thotë
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Me fërkimin e gishtave me njëri-tjetrin (shq, fr, spa); 2. Me përplasjen e tyre (it.) 	<p>Shq: ata të dy janë bashkë, It: quei due sono d'accordo / quei due se la intendono ecc. Spa: los dos estan juntos. Fr: Ils s'entendent bien.</p>
 <p>Shq, it fr</p> <p>spa</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Heqja e një vije horizontale (shq, frengj, it) 2. Heqja e një vije vertikale (sp) 	<p>Shq: mrekulli, e përsosur Ital: perfetto, ottimo Spa: perfecto, que bien. Fr: parfait, excellent</p>

 <p>it</p> <p>fr</p> <p>Spa shq</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Puthja e majave të gishtave të mbledhura (It, Fr,) 2. Lëpirja e majave të gishtërinjve (spa) 3. Rrotullimi i gishtit tregues mbi faqe (it) 4. Fërkimi barkut dhe lëpirja e buzëve (shq) 	<p>Shq: yll fare / mrekulli / e përsosur / shumë e mirë / sa e mirë!</p> <p>It: ottimo / perfetto / al baccio / da lecarsi i bafi!</p> <p>Spa: Que bien! Esta bien! Magnifico! Que maravilla!</p> <p>fr: délicieux, c'est une merveille!</p>
 <p>Fr</p> <p>it</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ngritja e dorës mbi kokë. (fr) 2. Lëkundja e të dyja duarve përpara barkut me pëllëmbë nga lart. (it) 3. Heqja e një vije horizontale mbi ballë (spa, it,) 4. Vënia e gishtit tek maja e hundës (shq) 	<p>Shq: më ka ardhur në majë të hundës! / nuk duroj dot më!</p> <p>It: ne fin qui/ sono proprio stufo/ che barba/ che noia/ non ne posso più!</p> <p>Sp: Estoy hasta la coronilla. Estoy harta. No aguanto mas!</p> <p>Fr: Je n'en peux plus, j'en ai ras le bol!</p>

 <p>Shq</p>	spa,	it	
---	------	----	--

PËRFUNDIME

Bota që na rrethon i krijon kontaktet me ne nëpërmjet mjaft formave dhe mënyrave nga më të ndryshmet dhe të larmishmet. Një ndër to padyshim është edhe gjuha e gjesteve, ndaj për ta kuptuar sa më mirë dhe për të qenë të gatshëm dhe të hapur në mesazhet që kjo botë na përcjell dhe për të mos e ndjerë veten jashtë saj, por pjesë të pandarë, do të ishte më se e nevojshme njohja, interpretimi dhe përdorimi i një gjuhe siç është gjuha e gjesteve.

Përfundimet e nxjerra nga ky studim nxjerrin në pah:

- njohjen e pakët që kemi në këtë sektor;
- ndryshimet që qëndrojnë ndërmjet gjesteve të këtyre katër kombeve;
- ngjashmëritë;
- ndryshimet jo vetëm në gjeste, por edhe në shprehjet gjuhësore që ato i shoqërojnë;
- faktin që sa lehtë mund të biem pre e interpretimeve të gabuara, të cilat mund të sjellin situata keqkuptimi;
- që një gjest mund të paraqitet në të njëjtën formë dhe të ketë kuptime të ndryshme në kontekste të ndryshme;
- nevojën e hartimit të një fjalori gjestual, ku të përfshihen gjestet e një shumësie kombesh;
- nevojën për kërkime të mëtejshme, duke mos u ndalur vetëm në gjuhën e gjesteve të duarve;
- që duke qenë kjo një 'gjuhë' ka nevojë të mësohet, mund të hartohen module mësimi jo

vetëm për ata që merren me studimin e gjuhëve të huaja, por edhe për këdo që është i interesuar të njohë fqinjin e tij në fshatin global, ku ai jeton dhe komunikon.

BIBLIOGRAFIA

1. COELHO, P., (1996), *L'alchimista*, Edizioni Bompiani, Milano.
2. MEGUERDITCHIAN, A., VAUCLAIR, J., HOPKINS, D. (January 2010), "Captive chimpanzees use their right hand to communicate with each other: Implications for the origin of the cerebral substrate for language", *Cortex*, Volumi 46, 1, B, Elsevier, Itali.
3. GENTILUCCI, M., CORBALLIS, M. C. (2006) From manual gesture to speech: A gradual transition, in «*Neuroscience and Biobehavioral Reviews*», 30, fq 949-960.
4. MEHRABIAN, A. (1972). Nonverbal communication. Cole J.K. (Ed.), *Nebraska symposium on motivation*, 1971: Vol. 19.). Lincoln, NE: University of Nebraska Press. fq. 107-161;
5. BALBONI, P., P. (1999) *Parole comuni, Culture diverse. Guida alla comunicazione interculturale*, Venezia, Marsilio Editore, fq.45;
6. POGGI, I., MAGNO CADOGNETTO, E. (1994), *Il gestionario: un dizionario dei gesti simbolici italiani*, "Quaderni del Centro di studio per le ricerche di fonetica", 13, fq. 375-404.

7. DIADORI, P., (1990) Senza parole. 100 gesti degli Italiani, Bonacci editore, Roma.
8. COLL, J., GELABERT, Ma J., MARTINELL, E., (1990), Diccionario de gestos con sus giros más usuales., Madrid: Edelsa.
9. CESTERO, Ana María (1999), Comunicación no verbal y enseñanza de lenguas extranjeras. Arco Libros. Madrid.